

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“อนตตมม — สิ่งที่มีจริงที่เป็นอนัตตา”

อนตตมม อ่านตามภาษาบาลีว่า อะ - นัต - ตะ - ต้า - มะ มาจากคำว่า อนตตา (ไม่ใช่ตัวตน สัตว์ บุคคล,ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใคร) กับคำว่า มม (สิ่งที่มีจริง, ธรรม) รวมกันเป็น อนตตมม แปลรวมกันได้ว่า **สิ่งที่มีจริงที่เป็นอนัตตา, อนตตธรรม** แสดงถึงความเป็นจริงของสิ่งที่มีจริงๆ ทั้งหมด ซึ่งเป็นสภาพที่ว่างเปล่าจากความเป็นตัวตนเป็นสัตว์เป็นบุคคล เป็นสภาพธรรมที่ไม่มีใครเป็นเจ้าของ เป็นสภาพธรรมที่ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใคร และเป็นสภาพธรรมที่ปฏิเสธต่อความเป็นตัวตน สัตว์ บุคคล อย่างสิ้นเชิง

ข้อความในพระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย ชันธรวรรค อนตตธรรมสูตร แสดงความเป็นจริงของสิ่งที่มีจริงที่เป็นอนัตตา ดังนี้

ท่านพระราธะ นัง ฌ ที่สมควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้ทูลถามค่านีแก่พระผู้มีพระภาคเจ้าว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ที่เรียกว่า อนตตธรรม อนตตธรรม ดังนี้ อะไรหนอเป็นอนตตธรรม?

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสตอบว่า ดูกร ราธะ รูปเป็นอนตตธรรม เวทนาเป็นอนตตธรรม สัญญาเป็นอนตตธรรม สังขารเป็นอนตตธรรม วิญญาณเป็นอนตตธรรม

ข้อความในสัทธรรมปาลินี อรรถกถา ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค แสดงความเป็นจริงไว้ว่า สิ่งที่มีจริงที่เป็นอนัตตา หมายรวมเอาพระนิพพานด้วย ดังนี้

คำว่า สพเพ ธมฺมา — ธรรมทั้งปวง ท่านกล่าวรวมเอาพระนิพพานเข้าไว้ด้วย ชื่อว่า อนัตตา เพราะอรรถว่า ไม่เป็นไปในอำนาจ

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นหนึ่ง ไม่เป็นสอง หมายความว่า เป็นจริงอย่างไรก็เป็นจริงอย่างนั้น เปลี่ยนแปลงให้เป็นอย่างอื่นก็ไม่ได้ สิ่งที่มีจริงที่พระองค์ทรงแสดง ทรงตรัสรู้อย่างแจ่มแจ้งตามความเป็นจริง พระองค์ทรงแสดงธรรมตามความเป็นจริงว่า ธรรมทั้งปวง เป็นอนัตตา ก็เป็นจริงอย่างนั้น ตามความเป็นจริงของสภาพธรรม เพราะความหมายของอนัตตา คือ ไม่ใช่ตัวตน ไม่มีใครเป็นเจ้าของ เป็นสภาพธรรมที่ว่างเปล่าจากความเป็นตัวตน สัตว์ บุคคล เป็นสภาพธรรมที่บังคับบัญชาไม่ได้ และปฏิเสธต่ออัตตา (ตัวตน) อย่างสิ้นเชิง ความจริงเป็นอย่างนี้ ความเป็นอนัตตา ครอบคลุมสิ่งที่มีจริงทั้งหมด คือ จิต (สภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์) เจตสิก (สภาพธรรมที่เกิดร่วมกับจิต) รูป (สภาพธรรมที่ไม่

รู้อะไร) และ **พระนิพพาน** (สภาพธรรมที่ไม่เกิดไม่ดับ เป็นสภาพธรรมที่ปราศจากทุกข์) เพราะเป็นธรรมแต่ละอย่างๆ ที่มีจริง ที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน หาความเป็นสัตว์เป็นบุคคลเป็นตัวตนในสภาพธรรมที่มีจริง ไม่ได้เลย

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงตลอด ๔๕ พรรษา เป็นคำสอนที่เป็นไปเพื่อปัญญาโดยตลอด เพื่อให้เข้าใจสิ่งที่มีจริงในขณะนี้ ที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย ซึ่งมีแล้วแต่ไม่รู้ เป็นสภาพธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัยแล้วก็ดับไป ไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน และสภาพธรรมแต่ละอย่างนั้น ก็ว่างเปล่าจากความเป็นตัวตน สัตว์ บุคคล ไม่มีสัตว์ บุคคล ตัวตนแทรกอยู่ในสภาพธรรมเหล่านั้นเลย ตามความเป็นจริงแล้ว ไม่มีใครสามารถทำอะไรให้เกิดขึ้นได้เลย ทุกขณะเป็นสิ่งที่มีความจริงที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย เพราะฉะนั้น เวลาที่กล่าวถึงอนัตตา ก็คือสิ่งที่มีจริงๆ แต่ละหนึ่ง ซึ่งไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใคร ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เช่น **ความโกรธ** เป็นอย่างหนึ่ง เกิดเพราะเหตุปัจจัย **ความติดข้องยินดีพอใจ** เป็นอย่างหนึ่ง เกิดเพราะเหตุปัจจัย **ศรัทธา** ความผ่องใส เป็นอย่างหนึ่ง เกิดเพราะเหตุปัจจัย **ความละอาย** เป็นอย่างหนึ่ง เกิดเพราะเหตุปัจจัย **ความเข้าใจ ถูกเห็นถูก** เป็นอย่างหนึ่ง เกิดเพราะเหตุปัจจัย **ความจำ** เป็นอย่างหนึ่ง เกิดเพราะเหตุปัจจัย **รูปแต่ละรูป** เป็นแต่ละหนึ่ง เป็นต้น เป็นธรรม แต่ละหนึ่งๆ เป็นอนัตตา ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน ว่างเปล่าจากความเป็นตัวตนสัตว์ บุคคลอย่างสิ้นเชิง ซึ่งผู้ที่จะเข้าใจถูกเห็นถูกตามความเป็นจริงได้ ต้องมีปัญญาที่จะมาจากการได้ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง

ปัญญา เป็นสภาพธรรมฝ่ายดี ที่เข้าใจถูกเห็นถูกตามความเป็นจริง ก็เกิดขึ้นเพราะอาศัยเหตุปัจจัย ไม่ใช่ว่ามีตัวตนที่จะไปบังคับให้ปัญญาเกิดได้ ต้องอาศัยเหตุหลายอย่างหลายประการด้วยกัน กล่าวคือ ต้องมีศรัทธาที่จะฟัง ที่จะศึกษา เพราะเคยเห็นประโยชน์ของการได้เข้าใจความจริงมาแล้ว จึงทำให้เป็นผู้ที่สนใจที่จะฟัง ที่จะศึกษาพระธรรม เพื่อความเข้าใจอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง จึงฟัง จึงศึกษา เมื่อได้ฟัง ได้ศึกษา ปัญญาย่อมจะเจริญขึ้นไปตามลำดับ ไม่มีตัวตนที่จะไปบังคับให้ปัญญาเกิดเลย แต่การใช้คำพูดในการสื่อสารก็ไม่อาจปฏิเสธไวยากรณ์หรือคำพูดของชาวโลก จึงอาจจะพูดว่า สร้างเหตุ หรือ เจริญเหตุ หรือ ทำเหตุ อบรมเหตุ เป็นต้น แต่ความเป็นจริงแล้ว ไม่มีใครสร้าง ไม่มีใครเจริญ ไม่มีใครทำ มีแต่ธรรมที่เกิดขึ้นเป็นไปเท่านั้น สำคัญที่ความเข้าใจถูกเห็นถูกจริงๆ ว่าเป็นธรรมที่มีจริง

ดังนั้น การตั้งต้นในการฟังในการศึกษาให้เข้าใจว่า ธรรม คือสิ่งที่มีจริงแต่ละหนึ่งๆ ย่อมเป็นประโยชน์เกื้อกูลตั้งแต่ต้น เมื่อได้ฟังได้ศึกษาต่อไปด้วยความเป็นผู้เห็นประโยชน์ ไม่ประมาทในแต่ละคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ความเข้าใจถูกเห็นถูกก็จะค่อยๆ เจริญขึ้นไปตามลำดับ และที่สำคัญแต่ละขณะนั้น ก็แสดงถึงความเป็นอนัตตาอยู่แล้ว คือไม่มีใครทำให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดเกิดขึ้นเป็นไปได้ หาความเป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตน ในธรรมแต่ละหนึ่งๆ ไม่ได้เลย

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗